

«6D011700 – Қазақ тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Абдимомынов Едилбек Бахытжановичтың «Білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде М. Әуезовтің әңгімелерін оқыту әдістемесі (ЖОО-да)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің

ЖАЗБАША ПІКІРІ

Р/Н №	Критериілер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Абдимомынов Едилбек Бахытжановичтың «Білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде М. Әуезовтің әңгімелерін оқыту әдістемесі (ЖОО-да)» тақырыбындағы диссертациялық жұмысында Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрінің 2022 жылғы 20 шілдедегі № 2 бұйрығымен бекітілген Жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандартын; «Педагог мәртебесі» туралы Қазақстан Республикасының заңын; Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 31 желтоқсандағы №1045 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасындағы тіл саясатын іске асырудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасын басшылықта алған.

2.	Фылымға маңыздылығы	<p>Жұмыс фылымға елеулі үлесін қосады/коспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ ашылмаған.</p>	<p>Диссертациялық жұмыс Жоғары оқу орындарында 6В01700 – «Қазак тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау» білім беру бағдарламасы бойынша білім алғып жүрген болашақ мамандардың шығармашылық, танымдық, рухани-адамгершілік, интеллектуалдық қабілеттерін дамытуда прозалық көркем шығармаларды тереңін талдатып, жаңаша көзқараста оқытуға бағытталған. Зерттеу барысында алынған ғылыми нәтижелер қазіргі парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезов әңгімелерін оқып-үйренудің әдістемелік әлеуетін қалыптастырып, танымдық, тәрбиелік мәні адамгершілік, гуманистік қасиеттерді дамытып, студенттердің өз мамандыктарын сүйіп, құрметтеп, кәсіби маман ретінде қалыптасуына онды ықпал етіп теориялық жақтан да, практикалық жақтан да елеулі үлесін қосады.</p> <p><i>Біріншіден</i>, Мұхтар Әуезов әңгімелерінің тақырыптық-идеялық сипаты, тәрбиелік мәні мен маңызы жаңаша көзқараста сарапанып, оларды оқытудың ғылыми әдіснамалық негіздері философиялық, психологиялық, педагогикалық түрғыда айқындалған;</p> <p><i>Екіншіден</i>, қазіргі білім беру парадигмаларының негізінде жоғары оқу орындарында Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың құрылымдық мазмұндық моделі ұсынылған;</p> <p><i>Үшіншіден</i>, жоғары оқу орындарында білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың ерекшелігі мен тиімділігі тәжірибелік эксперимент жүзінде сынақтан өткізіліп, әдістемелік жүйесі әзірленген.</p>
3.	Өзі жазу принципі	<p>Өзі жазу деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) жоғары; 2) орташа; 3) тәмен; 4) өзі жазбаған 	<p>Абдимомынов Едилбек Бахытжановичтың диссертациялық жұмысты өзі жазу деңгейі жоғары. Зерттеу жұмысында докторант ұсынған тұжырымдар мен нәтижелер соңғы жылдарда жарияланған ғылыми еңбектердегі қағидаларға негізделіп, оның өзіндік ғылыми ой-пікірімен қорытындылаған, маңызды зерттеу мәселелері қысынды шешімін тапқан. Ізденуші ғылыми тұжырымдары мен қағидаларын жүйелі түрде баяндаған, ғылыми стильді жетік менгерген. Жарияланымдары диссертация мазмұнының толық қамтыған.</p>

4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі: 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген.	Диссертациялық жұмыстың өзектілігі Мұхтар Әуезовтің әңгімелерінің тақырыптық идеялық, танымдық, тәрбиелік мәні мен қазіргі оку үрдісіндегі білім беру парадигмаларының маңыздылығын ескере отырып, ұлы жазушының әңгімелерін жоғары оку орындарында оқытуды ғылыми-теориялық тұрғыдан негізделген. Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың тиімді әдістері мен технологияларын сарапал, казак тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдерін даярлауға, филология ғылымдары білім беру бағдарламалары бойынша білім алушылардың оку, оку жұмыс бағдарламалары мен оку-әдістемелік кешендеріне Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытуға байланысты арнайы тақырыптарды кеңінен енгізіліп, жоғары білім беру жүйесінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін менгертудің педагогикалық негіздерін дамытуға арналуы да зерттеу жұмысының өзектілігінің негіздемесін айқындаі түседі. Осы тұрғыдан диссертациялық жұмысты қазіргі жоғары білім саласында өзекті мәселені зерттеп-зerdeлеуде қосқан үлесі мол еңбек деп бағалауға болады.
		4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындаіды 1)айқындаіды; 2)жартылай айқындаіды; 3)айқындаамайды	Диссертация мазмұны зерттеу жұмысының тақырыбын толық көлемде айқындаіды. Диссертация мазмұны нормативтік сілтемелер, анықтамалар, кіріспе, белгілеулер мен қысқартулардан және екі бөлімнен, әр бөлім 3 тараушадан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен және қосымшалардан тұрады. Зерттеу енбектің әр тарауы өзара ішкі бірлікті сақтаған, тақырыпқа қатысты өзекті мәселелер жан-жақты талданған. Бірінші тарауда Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың философиялық негіздері, психологиялық аспектілері, ғылыми-педагогикалық ұстанымдары талданған. Екінші тарауда қазіргі білім беру парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың тәжірибелік, әдістемелік жолдары, қолданатын инновациялық технологиялар мен әдіс-тәсілдер жүйесі, эксперименттік жұмыс нәтижелері ұсынылған. Диссертация мазмұны зерттеудің ғылыми болжамы мен жетекші идеясы бойынша зерттеу жұмысының тақырыбын айқындаіды

	<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <p>1)сәйкес келеді; 2)жартылай сәйкес келеді; 3)сәйкес келмейді</p>	<p>Зерттеу жұмысының мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына толығымен сәйкес келеді. Зерттеу міндеттері Мұхтар Әуезов әңгімелерінің тақырыптық-идеялық сипаты мен танымдық, тәрбиелік мәнін айқындаумен, философиялық, психологиялық тұрғыда негіздеумен, ғылыми-педагогикалық негіздерін айқындаумен, оқытудың тиімді әдістері мен технологияларын сарапауда, жоғары оқу орындарында білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың әдістемелік жүйесіне сәйкес келеді. Диссертант зерттеу барысында алдына қойған міндеттерін мақсатқа сәйкес толық орындаған. Атап айқанда, қазак тілі мен әдебиеті пәні мұғалімдерін даярлауға, филология ғылымдары білім беру бағдарламалары бойынша білім алушылардың оқу, оқу жұмыс бағдарламалары мен оқу-әдістемелік кешендеріне Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытуға байланысты арнайы тақырыптар кеңінен енгізіп, оның тиімділігін эксперимент арқылы дәлелдеген.</p>
--	--	--

	<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылымы логикалық тұрғыдан бір-бірімен өзара жүйелі түрде толық байланысқан, ортақ біртұтастық бар. Зерттеу нәтижелері ғылыми болжамның дұрыстығымен дәлелденіп, зерттеу мақсаты мен міндеттерін шешуге арналған. Алынған ғылыми-тәжірибелік нәтижелері тұжырымдық тұтастығымен, автордың қорытындыларымен бірге диссертацияда қойылған мақсаты мен міндеттеріне сәйкес келеді.</p>	
	<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілте мелеріне негізделген</p>	<p>Автор ұсынған жаңа шешімдерде сиңи талдау бар. Автордың сиңи көзқарасы зерттеу мәселесіне байланысты, әдебиеттанушылардың, психологтар мен педагогтардың, отандық және шетелдік зерттеуші әдіскер-ғалымдардың еңбектерін сарапауынан байқауға болады.</p>

5.	Фылыми жаңашылдық принципі	<p>5.1 Фылими нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма?</p> <p>1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Қазақ әдебиетін оқыту әдістемесінде ұлы жазушының әңгімелерін оқытуды жан-жақты қарастырған арнары ауқымды зерттеу жұмысы бұрын соңды зерттелмеген толығымен жаңа; Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін жоғары оку орындарында оқытуды фылими-әдіснамалық түрғыда негіздел, қазіргі білім беру парадигмалары негізінде оқытудың тиімді әдістері мен тәсілдері толығымен жаңа; Жоғары оку орындарында білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың ерекшелігі мен тиімділігінің әдістемелік жүйесінің әзірленуі толығымен жаңа болып табылады.</p>
		<p>5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>Диссертация жұмысындағы Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін білім беру парадигмаларының ұстанымдарына сай оқыту олардың тақырыбын, образдар жүйесін, сюжеті мен композициялық құрылымын, негізгі идеясын, жалпы мазмұны мен тәрбиелік мәнін жаңаша көзқараста талдануы, зерттеудің негізгі қағидаларымен нәтижелері түжірымдалып, фылыми-әдістемелік ұсыныстардың ұсынылуы толығымен жаңа болып табылады.</p>
		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару</p>	<p>Диссертациялық жұмыста көрсетілген міндеттерді шешу барысында қолданылған техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару</p>

6.	Басты қорытындылар дың негізділігі	<p>се басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>шешімдері толығымен жаңа және әдіснамалық әдістемелік түрғыдан негізделген. Атап айтқанда, зерттеу барысындағы түжірымдар, тәжірибелік эксперименттік жұмыс нәтижелерімен және осы нәтижелер бойынша шығарылған фылими жарияланымдармен расталынған.</p>
		<p>Барлық қорытындылар фылыми түрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмен ен (qualitative research) ж/е өнер тану және гумани тарлық бағыттары бойынша)</p>	<p>Диссертациялық зерттеуде келтірілген теориялық түжірымдар, әдіснамалық түрғылар, ұстанымдар мен қағидалар, қорытындылар, фылыми әдістемелік ұсыныстар қорытындылары дәлелдемелерде фылымитәжірибелік деңгейде негізделген және математикалық статистикалық талдаулар арқылы нақтылығы толық расталған.</p>

7.	<p>Корғауға шығарылған негізгі қагидаттар</p>	<p>Әр қагидат бойынша келесі сұраптарға жауап беру кажет: 7.1 Қагидат дәлелденді ме?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) дәлелденді; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жок <p>7.3 Жаңама?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жок <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) тар; 2) орташа; <p>3) кен</p> <p>7.5 Макалада дәлелденген бе?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жок 	<p>Корғауға ұсынылған қагидаттар эксперимент арқылы толық дәлелденген.</p> <p>7.1 Қагидаттары дәлелденген.</p> <p>7.2 Тривиалды емес.</p> <p>7.3 Ізденуші зерттеуінің жаңалық дәрежесі төмендегідей: Мұхтар Әуезов әңгімелерінің тақырыптық-идеялық сипаты, тәрбиелік мәні мен маңызы жаңаша көзқараста сараланып, оларды оқытуудың ғылыми әдіснамалық негіздері философиялық, психологиялық, педагогикалық түрғыда айқындалған; казіргі білім беру парадигмаларының негізінде жоғары оқу орындарында Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытуудың құрылымдық мазмұндық моделі ұсынылған; жоғары оқу орындарында білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытуудың ерекшелігі мен тиімділігі тәжірибелік эксперимент жүзінде сынақтан өткізіліп, әдістемелік жүйесі әзірленген.</p> <p>7.4 Диссертацияның негізгі қагидаттарының алдағы уақытта қолданылуу деңгейі кен және тиімділігі тәжірибеде дәлелденген.</p> <p>7.5 Диссертация тақырыбына катысты он төрт ғылыми макала жарияланып, ұсынылған қагидаттары мен оқыту әдістемесінің тиімділігі тәжірибеде және ғылыми макалаларда дәлелденген. Атап айтқанда, зерттеу жұмысының негізгі мазмұны, тұжырымдамалары мен нәтижелері халықаралық, республикалық, аймақтық ғылыми-практикалық конференцияларда, республикалық семинарларда жасалған баяндамаларда талқыланып, дәлелденген.</p>
8.	<p>Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған акпараттың дәйектілігі</p>	<p>8.1 Әдістеменің тандауы - негізделген немесе әдіснама жазылған</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ия; 2) жок 	<p>Әдістеменің тандауы негізделген. Мұхтар Әуезовтің рухани мұраларын оқыту жүйесіндегі әдіснамалық, әдістемелік тұжырымдары өзара байланысқа негізделді.</p>

			эксперимент әдістерінің колданылуы арқылы жүзеге асқан.
	8.3	Теориялық корытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және зандылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) иЯ; 2) жоқ	Зерттеу жұмысының тәжірибелік-эксперименттік жұмысы Тараз қаласындағы М.Х. Дулати атындағы Тараз өңірлік университетінің және Ш. Мұртаза атындағы халықаралық Тараз инновациялық институтының 6B01700 – «Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау», 6B02311 – «Филология: қазақ филологиясы» білім беру бағдарламалары бойынша білім алғып жүрген студенттердің қатысуымен жүргізілген (барлығы 132 студент). Белгіленген жоспарға сәйкес тәжірибелік эксперимент жұмысы анықтаушы, қалыптастыруыш және корытындыдан тұратын үш кезеңде өткізілген, эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған.
	8.4	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми / расталған / расталған / расталмаған	Зерттеу жұмысындағы маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге, атап айтқанда, ҚР нормативтік-құқықтық құжаттарына, отандық және шетелдік авторлардың педагогикалық, психологиялық, лингвистикалық әдебиеттері, сөздіктері, анықтамалықтар, энциклопедиялар, оқулықтар, оқуәдістемелік құралдарына, интернет ресурстар мен ғылыми базалымдарында, ҚР БЖФМ Білім және ғылым саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті бекіткен материалдарға сілтеме жасау арқылы расталған. Пайдаланылған сенімді ғылыми әдебиеттер диссертацияның мазмұнын ашуға, теориялық әдістемелік тұрғыдан ғылыми негіздеуге мүмкіндік берген.
9	Практикалық күндылық принципі	8.5.Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті/ жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті. Диссертацияда 123 әдебиетке шолу жасалған. Автор такырыпқа сәйкес нормативтік құқықтық, статистикалық, электрондық дереккөздерді қажетіне қарай жеткілікті түрде пайдаланған.
9	Практикалық күндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) иЯ; 2) жоқ	Диссиденттың зерттеу барысындағы ғылыми қорытындыларының теориялық маңызы бар: педагогика ілімінің жаңа теорияларын дамытуға, білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезов әңгімелерін оқып-үренудің әдістемелік әлеуетін қалыптастырып, танымдық, тәрбиелік мәні адамгершілік, гуманистік қасиеттерді дамытып, студенттердің өз мамандықтарын сүйіп, күрметтеп, кәсіби маман ретінде қалыптасуына мүмкіндік береді. Зерттеу тұжырымдары қазақ тілі мен әдебиетін оқыту әдістемесінен ғылыми,

			оку-әдістемелік кешендерін дайындауда маңызы зор.
	9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелердің практикада колдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия; 2) жок	Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді тәжірибеде колдану мүмкіндігі жоғары. Зерттеудің нәтижелері жалпы білім беретін мектептеге қазақ тілі мен әдебиет пәнін оқытудың сапасын арттыруға, оқытудың негізгі формасы сабакты нәтижелі үйымдастыруға негіз болады. Енбекте ұсынылған кешенді жаттығулар мен тапсырмалар, әдіс-тәсілдер қазақ тілі мен әдебиетті оқыту үрдісін тиімді үйымдастыруға мүқіндік береді.	
	9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады? 1)толығымен жаңа; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Практикалық ұсыныстар: Білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде жоғары оку орындарында Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытудың қажеттілігін көрсететін ұсыныстары мен қағидаттары толығымен жаңа; Диссертант ұсынып отырған жоғары оку орындарының 6В01700 – «Қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімдерін даярлау» білім беру бағдарламасы бойынша оқытылатын «XX ғасырдың I жартысындағы қазақ әдебиеті» пәнінің оку, оку жұмыс (силлабус) және оку-әдістемелік кешендеріне қазіргі білім берудің парадигмалары негізінде Мұхтар Әуезовтің әңгімелерін оқытуға арналған дәріс, семинар, СӨЖ және СОӨЖ тақырыптары бір-бірімен сабактастықта орындалып, олардың тиімділігі эксперимент арқылы дәлелденген және бұл әдістемесі толығымен жаңа болып табылады.	
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы: 1) жоғары; 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен.	Диссиденттың академиялық жазу сапасы жоғары деңгейде. Диссертация мазмұнындағы негізгі ұғымдар, анықтамалар мен терминдер жүйесі жеткілікті түрде ұсынылған. Диссертация құрылымы мен мазмұнын рәсімдеу ғылыми жұмыстарға қойылатын талаптарға сәйкес келеді, толық аяқталған жұмыс және ғылыми стильді толық ұстанған, құрылым жүйесі сақталған, сілтемелерді дұрыс қолдана білген. Зерттеу ғылыми дәрежелер беру Ережелерінің талаптарына сәйкес орындалған. Ғылыми стильде жазылған, зерттеу бағыты мен мақсаты айқын, міндеттері толық шешімін тапқан.

Корытынды: Жоғарыда айтылғандарды тұжырымдай отырып, философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған Абдимомынов Едилбек Бахытжановичтың «Білім берудің қазіргі парадигмалары негізінде М. Әуезовтің әңгімелерін оқыту әдістемесі (ЖОО-да) такырыбындағы диссертациялық жұмысын ғылыми жаңалығы мол, теориялық, тәжірибелік маңызы бар, «Дәрежелер беру қағидалары» талаптарына сәйкес орындалған, академиялық сауаттылығы жоғары, аяқталған жұмыс дей келе, «6D011700 - Қазак тілі мен әдебиеті» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайыкты деп бағалауға болады.

Ресми рецензент,
М.Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
п.ғ.к., қауымдастырылған профессор

С.С. Сейтенова

